

An analytical approach to identify criteria for enhancement of the design performance in exhibition spaces

S. Banu Garip*

Department of Interior Architecture, Istanbul Technical University, Istanbul, 34437, Turkey

Highlights:

- Design performance in exhibition spaces
- Spatial requirements
- Exhibition design criteria

Keywords:

- Exhibition design
- Temporary exhibition spaces
- Spatial Requirements
- Interior design performance

Article Info:

Research Article
Received: 16.07.2019
Accepted: 27.01.2020

DOI:

10.17341/gazimmfd.592433

Correspondence:

Author: S. Banu Garip
e-mail: baseskici@itu.edu.tr
phone: +90 212 293 1300

Graphical/Tabular Abstract

In this study, an analytical approach was proposed to identify criteria for enhancement of the design performance in exhibition spaces. In the first stage, 31 resources related to the topic were examined within the research conducted. As a result of the analysis, the criteria related to the spatial requirements were grouped and a total of 66 criteria were determined under 6 titles. Figure A represents numerical values of the sources in which the titles of the criteria are mentioned.

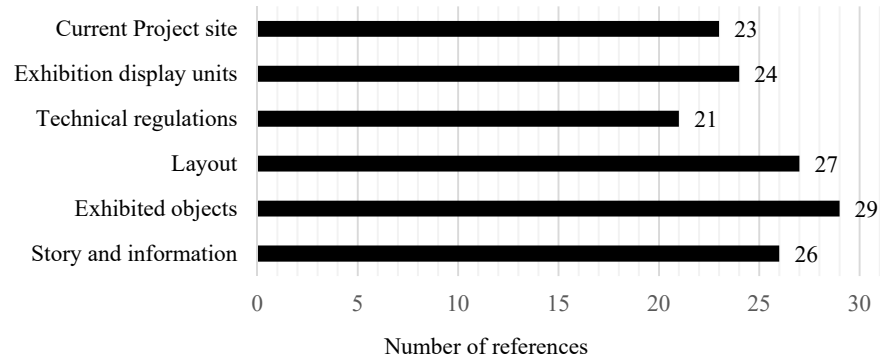

Figure A. Numerical Values Of The Sources in Which The Titles Of The Criteria Are Mentioned.

Purpose: This study aims to identify the criteria for increasing the design performance in terms of spatial requirements in the temporary exhibition spaces.

Theory and Methods:

As a method, literature studies were conducted at the international level by using the keywords “exhibition design” and the important criteria were determined. In the next step, the criterion data obtained according to content analysis were categorized, analyzed and evaluated systematically on the matrix that is formed.

Results:

Numerical values of the sources in which the titles of the criteria are mentioned are presented. According to the distribution, the titles of the categories in which the criteria are included are generally mentioned in most of the sources. Besides, criteria of spatial requirements that are most mentioned within the sources and distribution of criteria related to titles by sources were also evaluated in detail. Together with this study, a set of spatial requirements for the interior design of the exhibition spaces was created which can be used by the designer in the design process.

Conclusion:

The design performance of the exhibition spaces requires the consideration of multidimensional and complex requirements during the preliminary and other stages of the design process. Therefore, it is necessary for the designer to identify and anticipate all requirements and control if they are provided during the application phase. The production of such works will significantly increase designer performance in exhibition design and ensure up-to-date continuity of knowledge and experience sharing for future designs.

Sergileme mekânlarının tasarım performansının artırılmasında kullanılan kriterlerin belirlenmesi için analitik bir yaklaşım

S. Banu Garip*^{ID}

İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, 34437, Beyoğlu İstanbul, Türkiye

Ö N E Ç İ K A N L A R

- Sergileme mekânları tasarım performansı
- Mekânsal gereksinimler
- Sergileme tasarım kriterleri

Makale Bilgileri

Araştırma Makalesi

Geliş: 16.07.2019

Kabul: 27.01.2020

DOI:

10.17341/gazimmfd.592433

Anahtar Kelimeler:

Sergileme tasarımı,
geçici sergileme mekânları,
mekânsal gereksinimler,
iç mekân tasarım
performansı

ÖZET

Günümüzde iletişim ve etkileşim mekânları olarak tanımlanan sergileme mekânları aracılığıyla farklı amaçlara yönelik olarak ziyaretçilere çok boyutlu deneyimler sunulmaktadır. Bununla bağlantılı olarak sergileme tasarımı da daha karmaşık hale gelmekte ve gereksinimler sürekli yeniden tanımlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Sergileme mekânlarının tasarım başarımı, tasarım sürecinin ön tasarım aşamasında ve diğer aşamalarında çok boyutlu ve karmaşık yapıdaki gereksinimlerin dikkate alınmasını gerektirir. Bu yüzden tasarımcı tarafından tüm gereksinimlerin tespit edilmesi, öngörülmesi ve uygulama aşamasında sağlandığına dair kontrolü gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında geçici sergileme mekânlarında mekânsal gereksinimler bağlamında iç mekan tasarım performansının artırılmasına yönelik kriterlerin tespit edilmesi için analitik bir araştırma yapılmıştır. Yöntem olarak ilk aşamada “sergileme tasarımı” (exhibition design) anahtar kelimeleri kullanılarak uluslararası düzeyde literatür taraması yapılmıştır. Bir sonraki aşamada elde edilen kriter verileri yapılan içerik analizleri doğrultusunda kategorize edilerek bir matris oluşturulmuş ve bu matris üzerinde sistematik bir şekilde analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile birlikte tasarımcının tasarım sürecinde girdi olarak kullanabileceği geçici sergileme mekânlarının tasarım performansını artırmaya yönelik kriterler seti oluşturulmuştur. Bu tür çalışmaların yeniden üretilmesi, sergileme tasarımında tasarımcı performansını önemli ölçüde artıracak ve gelecek tasarımlar için bilgi ve deneyim paylaşımının güncel sürekliliğini sağlayacaktır.

An analytical approach to identify criteria for enhancement of the design performance in exhibition spaces

H I G H L I G H T S

- Design performance in exhibition spaces
- Spatial requirements
- Exhibition design criteria

Article Info

Research Article

Received: 16.07.2019

Accepted: 27.01.2020

DOI:

10.17341/gazimmfd.592433

Keywords:

Exhibition design,
temporary exhibition spaces,
spatial requirements,
interior design performance

ABSTRACT

Today, multi-dimensional experiences are presented to visitors for different purposes through exhibition spaces, which are defined as communication and interaction spaces. In connection therewith, the exhibition design becomes more sophisticated and the requirements need to be constantly redefined. The design performance of the exhibition spaces requires the consideration of multidimensional and complex requirements during the preliminary and other stages of the design process. Therefore, it is necessary for the designer to identify and anticipate all requirements and control if they are provided during the application phase. Within the scope of this study, an analytical research was conducted in order to identify the criteria for increasing the design performance in terms of spatial requirements in the temporary exhibition spaces. As a method, literature studies were conducted at the international level by using the keywords “exhibition design”. In the next step, the criterion data obtained according to content analysis were categorized, analyzed and evaluated systematically on the matrix that is formed. Together with this study, a set of criterions for the interior design of the temporary exhibition spaces was created which can be used by the designer in the design process. The production of such works will significantly increase designer performance in exhibition design and ensure up-to-date continuity of knowledge and experience sharing for future designs.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: baseskici@itu.edu.tr / Tel: +90 212 293 1300

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Tarih boyunca birçok farklı amaç ve sergileme yöntemiyle uygulanan sergileme mekânları, kültürel değerlerin toplanması, korunması, araştırılması ve bunlara toplumun erişiminin sağlanması açısından önemli paylaşım ve etkileşim mekânları olmuşlardır. Bu çeşitlilik, farklı ölçeklerde ve niteliklerde bağlam ve içerikler ile farklı kurum, topluluk ve ziyaretçi tipleri için oluşturulmuş sergileme mekânlarını kapsamaktadır. Özellikle 20.yy'da modern müze fikri ile başlayan öğreticilik hedefi ile toplumsal katılım, iletişim ve etkileşim konuları sergileme tasarımı alanında önem kazanmaya başlamış ve farklı tasarım anlayışlarının mekânlarda etkili olmasını sağlamıştır. Kárpáti ve Vársárhelyi'ye [1] göre 20. yüzyılın sonunda müze yapılarının kendilerinin birer çağdaş sanat işi olması ile birlikte çoğu müze son derece kullanıcı dostu olarak düzenlenmiştir; ziyaretçiye hizmet etmeyi, onları çekmeyi, büyülemeyi ve en önemlisi arkadaş ve aileleri ile birlikte tekrar geri getirmeyi amaçlamaktadır. Locker [2], 20. yüzyılda modern müze fikrinin bir eğitim mekanizması olarak gelişmeye başladığını ve 1970'lere gelindiğinde bunun ötesinde müzelerde nasıl iletişim kurabileceği ile ilgili, izleyici odaklı ve iletişimsel öğrenme deneyimleri yaratan yeni fikirlerin etkili olduğunu söylemektedir. Anlatım ve sunum tekniklerinin de gelişimi ile birlikte hikâyeler sergileme mekânlarında daha etkili olarak anlatılmaya başlanmıştır.

Günümüzde, çok çeşitli ve farklı tipte sergileme mekânları ile karşılaşmaktadır. Bayer [3], sergileme mekânlarını ticari sergiler, eğitim ve kültür sergileri, özel sunum amaçlı müzeler, sanat sergileri, vitrin gösterimleri ve fuarlar olarak tanımlamıştır. Bu kategorilerin her birinin değişik gereksinimleri vardır ve tasarım sürecinde farklı yaklaşımlar gerektirmektedir, fakat mekânsal gereksinimler açısından ölçekleri çeşitlilik gösterse de genel olarak çoğu özellikleri ortaktır. Sergileme tasarımında verilecek mesajın izleyicilere mekân aracılığıyla iletilebilmesi için tasarımcının üzerinde durması gereken birçok mekânsal gereksinim söz konusudur. Sergileme mekânının düzeni ziyaretçilerin mekânda nasıl hareket edip verilmek istenen mesajları ve bilgileri nasıl alacağını etkiler; mekânlar, görsel-işitsel alanlar, etkileşimli sergiler, teşhir nesnelere ve grafik iletişim gibi çeşitli sergi malzemesine ev sahipliği yaparlar [2].

Velarde [4], sergileme tasarımını insanları, nesnelere ve bilgileri belirli bir boş alana yerleştirmek olarak tanımlamaktadır, bunun için bu boşluğun, karakteristiklerinin ve potansiyelinin, güvenlik faktörleri ile ilgili kapsamlı bir temele ve ziyaretçilerin yangın, strüktür ve servislere ilişkin güvenliği ile ilgili kurallara dayanarak anlaşılmasını gerektirir. Sergileme mekânlarında mekânsal gereksinimlerin sağlanması, hem iletişim ve deneyim süreçleri, hem güvenlik açısından oldukça önemlidir.

Müze ve sergileme tasarımı, sanatsal, entelektüel ve pratik teknikleri ve teorileri birleştiren çok yönlü bir çalışmadır;

tasarımcıların ilgili görevler ve konular hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmalarını, temel tasarım ilkelerini anlamalarını ve uygulama prosedürleri konusunda farkındalıklarını talep eder [5]. Kossmann ve de Jong [6], sergileme tasarımcısını, temel kaygıları konsept geliştirme, koleksiyon düzenlemesi, mekânsal deneyim, hedef kitle, sunum yöntemleri ve çeşitli disiplinler ile arasında optimum iş birliği olan bir yönetmen olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, uzman olarak bir sergileme tasarımcısının rolü, bir hikâyeyi anlatan üç boyutlu bir çevre yaratmaktır [2]. Sergileme tasarımcıları sergileme pratiğine hakim olmalı, işverenler, tüm yapısal düzeylerdeki meslektaşları, ve hepsinden önemlisi sanatçı ile ilgili tüm süreçlerin nasıl işleyeceğini açıkça düzenlemeli, bununla birlikte bir hata varsa anlama ve süreci düzeltme yeteneklerine sahip olmalıdır [8].

2. YÖNTEM (METHOD)

Çalışmanın kapsam ve amacı, geçici sergileme mekânlarında mekânsal gereksinimler bağlamında iç mekân tasarım performansının artırılmasına yönelik kriterlerin tespit edilmesidir. Belirlenen bu kapsam ve amaç doğrultusunda çalışmanın metodolojisi olarak ilk aşamada "sergileme tasarımı" (exhibition design) anahtar kelimeleri kullanılarak uluslararası düzeyde literatür taraması yapılmıştır. Tarama sonuçlarında yer alan temel kitaplar ve makaleler incelendiğinde konu ile doğrudan ilişkili olduğu saptanan 31 adet uluslararası yayının detaylı olarak içerik analizleri yapılmıştır. İçerik analizleri kapsamında, sergileme mekânlarının iç mekân tasarımında mekânsal gereksinimler ile ilgili önemli olan kriterler ele alınan yayınlar içeriğindeki başlıklar üzerinden tespit edilmiştir.

Sergileme mekânlarında mekânsal gereksinimler ile ilgili tasarım kriterlerinin sağlanması, tasarım performansı ve sonuç olarak beklenen çevresel kalite düzeyini de etkilemiş olacaktır. Van der Voort ve Van Wegen [9], kaliteyi bir ürünün kendisi için belirlenen gereklilikleri yerine getirme derecesi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, mekânsal kaliteyi dört ana başlıkta incelenmektedir, bunlar; "işlevsel kalite, estetik kalite, ekonomik kalite, teknik kalite"dir. Bu bağlamda tasarım performansına bağlı olarak mekânsal kalitenin sağlanabilmesi için gereklilik ve gereksinimlerin doğru bir şekilde tanımlanması söz konusudur. Rapoport [10], çevrelerin isteklere cevap oluşturan birçok karakteristiğinin birlikte "çevresel kalite"yi oluşturduklarını söylemektedir. Çevresel kalite kavramının iki ana anlamı ve yorumu vardır, bunlardan birincisi çevrenin fiziksel-kimyasal-ekolojik nitelikleri ile (hava ve su kalitesi, radyasyon, vb.); ikincisi ise çevrenin psikolojik-biyososyal-kültürel nitelikleri ile ilgilidir. "Daha iyi" çevreler oluşturulmasında çevresel kalitenin bu iki anlamının birleştirilmesi ve tasarımcıların her ikisini de başarıyla yönetmeleri gerekir [10].

Çalışma kapsamında tasarım performansının artırılmasına yönelik kriterlerin belirlenmesi için sergileme mekânlarının

fiziksel özellikleri ve buna bağlı olarak gereksinimler ele alınmıştır. Analiz edilen kaynaklar çerçevesinde sergileme mekânlarında fiziksel kullanıcı gereksinimlerini karşılayacak çevresel nitelikler için hangi kriterlerin önemli olduğu kaynakların içerikleri ve alt başlıkları üzerinden taranmıştır. İçerik analizleri kapsamında elde edilen kriter verileri,

- mevcut proje alanı ile ilgili kriterler,
- sergileme birimleri ile ilgili kriterler,
- teknik düzenlemeler ile ilgili kriterler,
- plan kurgusu (layout) ile ilgili kriterler,
- sergilenen objeler ile ilgili kriterler,
- hikâye ve bilgiler ile ilgili kriterler olarak kategorize edilerek bir matris oluşturulmuş ve bu matris üzerinde sistematik bir şekilde analiz edilmiştir.

Kategorize edilen kriter başlıkları kapsamında ele alınan alt kriterler, analiz edilen kitaplar ve makalelerin içeriğinde yer alan alt başlıkların içeriklerinin taranması ile belirlenmiştir. Analizler, sergileme iç mekân tasarımı bağlamında değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile birlikte tasarımcının tasarım sürecinde girdi olarak kullanabileceği geçici sergileme mekânlarının tasarım performansını artırmaya yönelik kriterler seti oluşturulmuştur.

Literatürde sergileme mekânları üzerine yapılmış benzer çalışmalar incelendiğinde çok sayıda olmadıkları ve sergileme tasarımı ile ilgili özelleşmiş konulara odaklandıkları görülmektedir. Örneğin, Peponis [11], mekân tasarımına girdi olabilecek kriterlerin yapıların değerlendirilmesi ile birlikte elde edilebileceğini ve böylelikle daha iyi çalışan mekânlar tasarlanabileceğini öngörmektedir. Bu bağlamda sergileme mekânları örneği üzerinden yapıların fonksiyonel performanslarını plan düzenleri ile ilişkili olarak incelemiştir. Guler [12], sergileme mekânlarında ziyaretçi sirkülasyonu bağlamında 20 kriterden oluşan tasarım kontrol listesi önerdiği bir çalışma gerçekleştirmiş ve bununla ilgili alan çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda sergileme tasarımcılarının tasarım aşamasında kullanabileceği ve plan düzenini kapsayan bir kriterler seti ortaya koymuştur. Wahab ve Zuhardi [13], benzer bir çalışmayı sergileme mekânlarında görsel kalite üzerinde yürütmüşler, görsel kaliteyi etkileyen tasarım kriterlerini literatür taraması ve onu destekleyen bir alan çalışması üzerinden tespit etmişlerdir.

2.1. Geçici Sergileme Mekânları için Tasarım Kriterlerini Mekânsal Gereksinimler Bağlamında Araştırmak Üzere Ele Alınan Kaynakların Analizi

(Analysis of References in Order to Search Design Criteria in the Context of Spatial Requirements for Temporary Exhibition Spaces)

Çalışmanın ilk aşamasında geçici sergileme tasarımında mekânsal ihtiyaçlar bağlamında tasarım kriterlerinin belirlenmesi için yapılan araştırmada konu ile ilgili 31 kaynak incelenmiştir. Kaynakların seçimi, “sergileme tasarımı” (exhibition design) anahtar kelimeleri kullanılarak

uluslararası düzeyde yapılan literatür taraması ile gerçekleştirilmiştir. Tarama sonuçlarında konu ile doğrudan ilişkili olan 31 adet uluslararası yayının detaylı içerik analizleri yapılmış ve yayınlarda yer alan kriterler ele alınmıştır. Şekil 1’de analiz edilen kaynaklarda değinilen kriterlerin sayısal değerleri görülmektedir. Bu grafiğe göre homojen bir dağılım olmadığı görülmektedir.

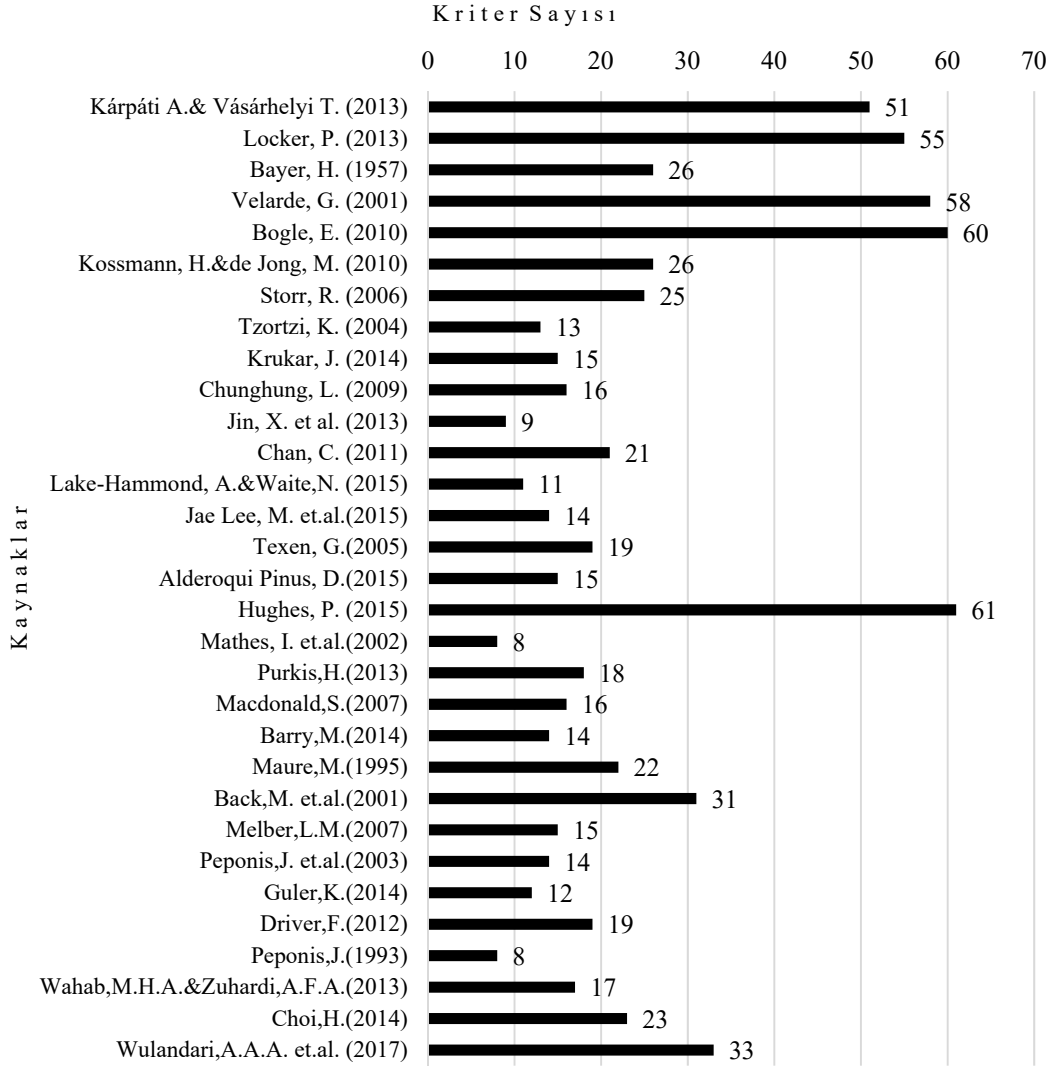
Sergileme mekânları genellikle geçici niteliktedir; birçoğu, ortaya koydukları konunun karakteri ile deneysel statüdedir [3], birçok farklı amaç doğrultusunda kurgulanırlar ve buna bağlı olarak birçok farklı sergileme mekânı tipi bulunmaktadır. Farklı tipteki sergileme mekânlarının özellikleri de farklılık göstermesine rağmen mekânsal ihtiyaçlar ve tasarım süreci bağlamında ortak kriterler ele alınır. Bu ortaklık içerisinde sergi mekânlarının deneyimlenmesi sürecinde birçok boyuttan bahsedilebilir ve bu çok boyutlu yapıda önemli olan iki boyuttan biri, sergi ile aktarılan mesajın-bilginin deneyimlenmesi diğeri ise mekânsal deneyimdir.

Araştırma kapsamında incelenen literatür çalışmasında, sergileme mekânlarını farklı boyutları ile ele alan çalışmalar olduğu gibi, özellikle sergileme tasarımı ile ilgili temel kitaplarda bütüncül ve uygulamaya yönelik bilgiler olduğu görülmüştür. Örneğin, Locker [2], Velarde [4], Bogle [5], Kossman de Jong [6] ve Hughes [7] sergileme tasarımı ile ilgili konuları temel kaynaklar olarak bütüncül ve kapsayıcı olarak içermektedir. Bununla birlikte, uygulamaya yönelik ve mekânsal bilgilerin sergi deneyiminin diğeri boyutları ile yakından ilişkili olduğu ve birbirini etkilediği görülmektedir.

Storr [8], genel olarak sergileme mekânlarında içerik ve anlam üzerinde durmuştur. Velarde [4], sergileme tasarımı ve uygulamasına yönelik kapsayıcı bilgiler sunmaktadır. Sergileme mekânlarında özellikle müze mekânları için mekânsal dizim (space syntax) yöntemi ile birçok çalışma yapıldığı ve bu çalışmalar sonucunda müze tasarımına yön verecek önemli bulgular elde edildiği görülmektedir. Örneğin, Tzortzi [14] sergileme mekânının yapısının iki önemli parametresi olan mekân tasarımı ve sergileme düzeni arasındaki ilişkilerin karmaşık yapısını anlama ve tanımlamaya yönelik bir çalışmayı mekânsal dizim yöntemi ile gerçekleştirmiş; Krukar [15] müzelerin mekânsal organizasyonunun ziyaretçiler üzerindeki etkisini aynı yöntem ile incelemiştir. Chungchung [16] sergileme tasarım süreci ve tasarımcıların çok disiplinli özellikteki çalışmaların karmaşıklığıyla baş edebilmelerini, aynı zamanda sergi bağlamındaki küratörlük gerekliliklerinin karşılanmasını sağlayan sistematik tasarım kriterleri geliştiren bir çalışmayı sunmaktadır.

2.2 Kriterlerin gruplandırılması (Grouping of Criteria)

Sergileme tasarımı ile ilgili içerik analizi sonucunda ele alınan kaynaklarda yer alan mekânsal gereksinimler ile ilgili kriterler gruplandırılmış ve 6 başlık altında toplamda 66 kriter tespit edilmiştir. Öncelikle temel kitapların içeriğindeki başlıklar üzerinden tespitler yapılmış ve

Şekil 1. Kaynaklarda Değinilen Kriterlerin Sayısal Değerleri
(Numerical Values of The Criteria Mentioned in the References)

sonrasında tüm kaynakların içerik analizleri yapılarak mekânsal gereksinimler ile ilgili önemli olan kriterler tespit edilmiştir. Örneğin, Hughes'un [7] 2015 yılında yayımlanan ve sergileme tasarımı için temel bir kaynak olarak değerlendirilebilecek kitabında, mevcut proje alanı, nasıl inceleneceği, engelliler için tasarım, grafik tasarım ve sunum ile ilgili bilgiler, aydınlatma, etkileşim, ses ve video, sergileme birimlerinde malzemeler, takılabilir-sökülebilirlik, esneklik, taşıyıcılık konuları kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Kategorize edilen kriter başlıkları kapsamında ele alınan alt kriterler, analiz edilen kitaplar ve makalelerin içeriğinde yer alan alt başlıkların ve bu alt başlıkların içeriklerinin taranması ile belirlenmiştir. Tablo 1'de kriterlerin kategorizasyonu ve bu kategorilerin başlıkları sunulmaktadır. Sergileme mekânlarında mekânsal ihtiyaçlar ile ilgili tasarım kriterlerini içeren başlıklar kaynaklara göre analiz edildiğinde, Tablo 2'deki gibi bir dağılım olduğu görülmüştür. Bu dağılıma göre, kriterlerin dâhil oldukları kategorilerin üst başlıklarına incelenen

kaynakların çoğunda genel anlamda değinildiği anlaşılmaktadır. En çok değinilen kategori başlıkları "sergilenen objeler" (29) ve "plan kurgusu" (27)'dir.

2.2. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi (Analysis and Evaluation of Data)

Sergileme tasarımında tasarım performansının artırılabilmesi için tespit edilen tüm kriterlerin dikkate alınması önem taşımaktadır. Bu kriterlerin hangilerinin daha önemli olduğunun anlaşılabilmesi için tüm kaynaklarda en çok değinilen 20 kriter kendi kategori başlıkları altında analiz edilmiştir. Böylelikle kriterler arasında bir önem sıralaması oluşturulabilir (Tablo 3). Mevcut proje alanı ile ilgili kriterlerden en çok "mevcut alanın mekânsal özellikleri" ve "bağlam" önem kazanırken; sergileme birimleri ile ilgili kriterlerden "üç boyutlu mekân", "renk", "malzeme", "atmosfer"; teknik düzenlemeler ile ilgili kriterlerden "aydınlatma-ışık", "dijital görselleştirme

Tablo 1. Kriterler ve Kategorizasyonu (Criteria and Their Categorization)

Mevcut Proje Alanı İle İlgili Kriterler	Teknik Düzenlemeler İle İlgili Kriterler	Hikâye ve Bilgiler İle İlgili Kriterler
01 Boyutlar	26 Aydınlatma-Işık	51 İllüstrasyon ve Diyagramlar
02 Gün Işığı	27 İklim Kontrolü-Havalandırma	52 Tipografi
03 Servis mekânları-servisler	28 Duman ve Hareket Sensörleri	53 Grafik Tasarım
04 Kanunlar-Kurallar	29 Programlama ve bilgisayar	54 Animasyon, film ve dijital multimedya
05 Mevcut Alanın Mekânsal Özellikleri	30 Elektrik ve Mekanik	55 Çok boyutlu dijital gösterimler
06 Bağlam	31 Mobil uygulamalar	56 Etiket ve Başlıklar
07 Taşıyıcılık	32 Dijital görselleştirme sistemleri	57 Hiyerarşiler
08 Erişilebilirlik	33 Ses sistemi	58 Sunum
	34 Koku sistemi	59 Metinler
	35 Baskı teknikleri	60 Ses
Sergileme Birimleri İle İlgili Kriterler	Plan Kurgusu (Layout) İle İlgili Kriterler	
09 Üç boyutlu hacimsel özellikler	36 Sirkülasyon	61 Dil
10 Taşıyıcı sistem-taşıyıcılık	37 Yönlendirme	62 Okunurluk
11 Detaylar ve bağlantı öğeleri	38 Oryantasyon	63 Yükseklik ve boşluklar
12 Malzeme	39 Giriş-çıkış	64 Baskı-kopyalama
13 Üretim	40 Acil çıkış	65 Ölçek ve uzaklık
14 Biçim	41 Düzen	66 Etkileşimli yerleştirmeler
15 Renk		
16 Ritim ve süreklilik	Sergilenen Objeler İle İlgili Kriterler	
17 Kompozisyon	42 Sayı ve büyüklük	
18 Atmosfer	43 Fiziksel özellikleri	
19 Ergonomi	44 Noktasal Yükleri	
20 Mobilya	45 Güvenlik	
21 Tarz-stil	46 Konservasyon	
22 Sağlık ve güvenlik	47 Etkileşim	
23 Herkese erişim	48 Lokasyon	
24 Toplanma-kaldırılma	49 Görülebilirlik	
25 Yeniden kullanım	50 Gözetim-denetleme	

sistemleri”, “ses sistemi”; plan kurgusu ile ilgili kriterlerden “sirkülasyon”, “yönlendirme”, “giriş-çıkış”, “düzen”; sergilenen objeler ile ilgili kriterlerden “etkileşim”, “lokasyon” ve “görülebilirlik”; ve hikâye ve bilgiler ile ilgili kriterlerden “sunum”, “etkileşimli yerleştirmeler”, “animasyon, film ve dijital multimedya” ve “metinler” önem kazanmıştır.

Kossmann ve de Jong’a [6] göre, iyi tasarlanmış bir sergide medyanın içeriği farklı öğeler olarak değil, dengeli ve etkili bir ürüne ulaşmak için birlikte çalışan öğeler olarak kullanılır. Görev, ziyaretçiyi her zaman yeni fikirler

uyandıran içerik ve etki dolu bir deneyime sokmaktır [6]. Sergiler için bir tasarım diline yönelik bazı temel kriterler Bayer [3] tarafından dört madde ile tanımlanmıştır: 1-Kat planının yaya trafiği akışını sağlamak için önemi, 2-Ziyaretçinin yürüme yönünü ve okuma biçimlerini dikkate almak, 3-Genişletilmiş görüş alanı, 4-Yeni materyallerin, tekniklerin, animasyonların ve aydınlatmanın kullanımı [3]. Bu kriterler günümüzde de sergileme mekânlarındaki gereksinimlerin karmaşıklaşmasına rağmen temel olarak geçerlidir. Çalışma kapsamında bu karmaşık yapının tanımlanabilmesi için analiz edilen kaynaklarda geçen kriterler kategorize edilmiş ve başlıklar altında sunulmuştur.

Tablo 2. Kriterlerin Başlıklarının Değindiği Kaynakların Sayısal Değerleri
(Numerical Values Of The Sources in Which The Titles Of The Criteria Are Mentioned)

	Kaynak Sayısı
Mevcut Proje Alanı	23 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Jin, X. ve diğerleri (2013), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Melber,L.M.(2007), Driver,F.(2012), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Sergileme Birimleri	24 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M.ve diğerleri(2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J.ve diğerleri(2003), Driver,F.(2012), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Teknik Düzenlemeler	21 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri(2002), Purkis,H.(2013), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri(2001), Melber,L.M.(2007), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Plan Kurgusu (Layout)	27 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Jin, X. ve diğerleri (2013), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri(2002), Macdonald,S.(2007), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri(2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J. ve diğerleri(2003), Guler,K.(2014), Driver,F.(2012), Peponis,J.(1993), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Sergilenen Objeler	29 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri(2002), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri(2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J.ve diğerleri(2003), Guler,K.(2014), Driver,F.(2012), Peponis,J.(1993), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Hikaye ve Bilgiler	26 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Jin, X. ve diğerleri (2013), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri(2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J. ve diğerleri(2003), Driver,F.(2012), Peponis,J.(1993), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))

2.2.1 Mevcut Proje Alanı (Existing Project site)

Sergi tasarımına sanatın dahil olduğu durumlarda sanatçı, küratör veya tasarımcıdan birini veya her ikisini sürece dahil etme eğiliminde olur [2]. Tasarımcı veya küratör, eserin nasıl ve nereye yerleştirileceğine dair kararlar alırken, sergi alanının boyutlarını, sosyo-tarihsel bağlamını, potansiyel izleyicisini ve altyapısını (örneğin aydınlatma), sergi deneyiminin parametrelerini üretmek ve biçimlendirmek için göz önünde bulundurur [18]. Tablo 4’de, araştırma kapsamında yapılan analiz sonucunda kaynaklarda mevcut proje alanı ile ilgili değinilen kriterler ve kaynaklara göre dağılımları görülmektedir.

Sergileme tasarımı mevcut yapıların iç mekânlarında olduğu gibi açık alanlarda da uygulanmaktadır. Her durumda içinde bulunduğu bağlam önem kazanmaktadır. Locker [2], bir serginin mevcut bir yapının içinde sergilenmesi sırasında uygulamaya yönelik sorulması gereken birçok soru olduğunu söylemektedir. Bu sorular, yapının tarihi niteliklerinin olup olmaması, taşıyıcılığı, boyutları,

mekânsal özellikleri, servis alanları, kuralları gibi tasarımı etkileyen önemli konuları barındırır [2]. Sergilenen objelerin, sergileme strüktürlerinin, ziyaretçilerin vb. toplam ağırlığı sergilemenin yapılacağı alanların zemin yükleme kapasitesini aşmayacak şekilde dikkate alınmalıdır [5]. Bununla birlikte, sergilemenin yapılacağı mekânın her anlamda çevresi ile ilişkileri ve potansiyel ziyaretçileri nasıl etkileyebileceği de önem kazanmaktadır. Jin ve diğerleri [19], yaptığı bir araştırmada özellikle sergi düzenleyiciler açısından hedef çekiciliğinin altı faktörden oluşan bir yapı olduğunu ortaya koymuştur, bu faktörler arasında serginin gerçekleştiği şehir ve özellikleri, sergileme mekânının tesis ve ortamı, erişilebilirliği önem kazanmaktadır.

2.2.2. Sergileme Birimleri (Display units of the exhibition)

Birçok sergileme tasarımı uygulaması olan Kossmann ve de Jong [6], sergileme mekânını tasarlarken serginin başlangıcında genellikle bir bakış alanı sunduklarını, buradan sonra ise ziyaretçilere farklı sürprizler oluşturduklarını söylemektedir.

Tablo 3. Kaynaklarda En Sık Rastlanan Kriterler
(Criteria That Are Most Mentioned Within The Sources)

	Kaynak Sayısı
Mevcut Proje Alanı	
Mevcut Alanın Mekansal Özellikleri	12 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Storr, R. (2006), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Jin, X. ve diğerleri (2013), Hughes, P. (2015), Maure,M.(1995), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013))
Bağlam	18 (Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chunghung, L. (2009), Jin, X. ve diğerleri (2013), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri(2015), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Melber,L.M.(2007), Driver,F.(2012), Choi,H.(2014))
Sergileme Birimleri	
Üç Boyutlu Mekan	17 (Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Tzortzi, K. (2004), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri (2015), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Driver,F.(2012), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Malzeme	13 (Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Chunghung, L. (2009), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Melber,L.M.(2007), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Renk	14 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chunghung, L. (2009), Chan, C. (2011), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Back,M. ve diğerleri (2001), Driver,F.(2012), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Atmosfer	11 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Tzortzi, K. (2004), Chan, C. (2011), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Teknik Düzenlemeler	
Aydınlatma-Işık	15 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chan, C. (2011), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Melber,L.M.(2007), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Dijital görseleştirme sistemleri	11 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Jae Lee, M. ve diğerleri (2015), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Barry,M.(2014), Back,M. ve diğerleri (2001), Choi,H.(2014))
Ses sistemi	11 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Jae Lee, M. ve diğerleri (2015), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Back,M. ve diğerleri (2001), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Plan Kurgusu (Layout)	
Sirkülasyon	15 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Chunghung, L. (2009), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Hughes, P. (2015), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Guler,K.(2014), Peponis,J.(1993), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Yönlendirme	16 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Jin, X. ve diğerleri (2013), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Jae Lee, M. ve diğerleri (2015), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri (2002), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Guler,K.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Giriş-çıkış	15 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Tzortzi, K. (2004), Chunghung, L. (2009), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri (2002), Maure,M.(1995), Guler,K.(2014), Peponis,J.(1993), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Düzen	17 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Tzortzi, K. (2004), Krukar, J. (2014), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Macdonald,S.(2007), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Guler,K.(2014), Driver,F.(2012), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Sergilenen Objeler	

Etkileşim	18 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chungchung, L. (2009), Chan, C. (2011), Jae Lee, M. ve diğerleri (2015), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Mathes, I. ve diğerleri (2002), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Back,M. ve diğerleri (2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Guler,K.(2014), Driver,F.(2012), Peponis,J.(1993), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Lokasyon	11 (Bogle, E. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Macdonald,S.(2007), Maure,M.(1995), Guler,K.(2014), Peponis,J.(1993), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013), Choi,H.(2014))
Görülebilirlik	18 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Hughes, P. (2015), Macdonald,S.(2007), Maure,M.(1995), Melber,L.M.(2007), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Guler,K.(2014), Driver,F.(2012), Peponis,J.(1993), Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A.(2013))
Hikaye ve Bilgiler	
Animasyon, film ve dijital multimedya	18 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chan, C. (2011), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Driver,F.(2012), Choi,H.(2014))
Sunum	23 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Bayer, H. (1957), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Krukar, J. (2014), Chungchung, L. (2009), Chan, C. (2011), Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015), Texen, G.(2005), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Melber,L.M.(2007), Peponis,J. ve diğerleri (2003), Driver,F.(2012), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Metinler	17 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chan, C. (2011), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Maure,M.(1995), Back,M. ve diğerleri (2001), Driver,F.(2012), Choi,H.(2014), Wulandari,A.A.A. ve diğerleri (2017))
Etkileşimli Yerleştirmeler	16 (Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013), Locker, P. (2013), Velarde, G. (2001), Bogle, E. (2010), Kossmann, H.&de Jong, M. (2010), Storr, R. (2006), Chungchung, L. (2009), Jin, X. ve diğerleri (2013), Texen, G.(2005), Alderoqui Pinus, D.(2015), Hughes, P. (2015), Purkis,H.(2013), Macdonald,S.(2007), Barry,M.(2014), Back,M. ve diğerleri (2001), Choi,H.(2014))

Kossmann ve de Jong [6], genellikle daha büyük bir alan içinde daha küçük hacimler yaratırlar; bu hacimler farklı sahneler için birer kompartıman görevi görürler ve geniş alanlar içerisinde ruh hali (mood) değişikliklerine imkân verirler. Ölçek farklılıkları çok fonksiyonel olabilecek potansiyelindedir [6]. Tablo 5'te sergileme birimleri ile ilgili kriterler ve kaynaklara göre dağılımları sunulmaktadır.

Sergilenen ister bir eser, bir grafik paneli, sergileme birimi veya ister sergi strüktürü olsun, sergi tasarımcılarının nesnelere tatmin edici ve etkili olacak bir alana yerleştirmeleri ve doğru ziyaretçi etkileşimini yaratmaları gerekmektedir [5]. Sergileme tasarımcısı izleyici ile etkileşimden doğrudan sorumludur ve tüm izleyici grupları için daha dinamik ve anlamlı sergi deneyimleri oluşturmak için serginin temel bileşenleri olan mekân, içerik ve izleyicinin konsept, bağlam ve anlatı unsurlarıyla ilişkisini bir bütün olarak sağlar [20]. Konuyla ilgili yapılmış çok sayıda araştırma mevcuttur. Örneğin, Jae Lee ve diğerleri [21] yapmış olduğu deneysel çalışmada, üç kalite faktörünün katılımcı memnuniyetini önemli ölçüde artırdığını ortaya koymuştur, bunlar; stant tasarımı ve yerleşimi, fuar lojistiği

ve mekân hizmetleridir. Bogle'ye [5] göre, sergileme tasarım süreci boyunca ritim ve denge ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır; özellikle grafikler oluştururken, eserler ve sergileme birimleri yerleştirirken çok önemlidir. Doğru oranlarda kullanılmalıdır, tasarımcıların sezgilerine ve duyarlılıklarına güvenmeleri ve diğer tasarımcıları ve çalışmalarını da inceleyerek bir birikim ve hassasiyet geliştirmeleri gerekir [5].

Yapı ve strüktür detaylarını, malzemeleri, bitirmeleri, donanımları, armatürleri, mobilyaları ve benzerlerini analiz etmek ve kullanım amacına, zaman çizelgesine ve bütçeye uygun olduklarından emin olmak önemlidir [5]. Sergilerin geçici bir doğasının olması, malzeme ve enerji tüketiminin fazla olabileceği anlamına gelir [2]. Bu yüzden malzemenin ve hatta strüktürün yeniden kullanılabilirliği araştırılmalıdır.

Pek çok sergi tasarımcısı için, izleyicinin sergi ile etkileşimi önceliklidir ve teknoloji, ziyaretçilere yeni deneyimler ve öğrenme fırsatları sağlamada bir araç olarak görülmektedir. Bununla birlikte, araştırmacılar modern teknolojinin ziyaretçiler tarafından gerçekten nasıl kullanıldığına yeni ilgi

Tablo 4. Mevcut Proje Alanı İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Existing Project Site by Sources)

	Mevcut Proje Alanı	Boyutlar	Gün Işığı	Servis mekanları- servisler	Kanunlar-Kurallar	Mevcut Alanın Mekansal Özellikleri	Bağlam	Taşıyıcılık	Erişilebilirlik
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X	X	X	X		X			X
Locker, P. (2013)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bayer, H. (1957)	X	X				X			
Velarde, G. (2001)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bogle, E. (2010)	X	X	X	X		X	X	X	
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X						X		
Storr, R. (2006)	X	X				X	X		
Tzortzi, K. (2004)	X	X				X			
Krukar, J. (2014)	X					X	X		
Chunghung, L. (2009)	X						X		
Jin, X. et al. (2013)	X			X		X	X		X
Chan, C. (2011)	X						X		
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)									
Jae Lee, M. et.al.(2015)	X			X			X		X
Texen, G.(2005)	X						X		
Alderoqui Pinus, D.(2015)									
Hughes, P. (2015)	X	X	X	X	X	X	X	X	
Mathes, I. et.al.(2002)									
Purkis,H.(2013)	X						X		
Macdonald,S.(2007)									
Barry,M.(2014)	X						X		
Maure,M.(1995)	X					X	X		
Back,M. et.al.(2001)									
Melber,L.M.(2007)	X						X		
Peponis,J. et.al.(2003)									
Guler,K.(2014)									
Driver,F.(2012)	X						X		
Peponis,J.(1993)									
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)	X		X	X		X			
Choi,H.(2014)	X						X		
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X	X	X						

göstermeye başlamıştır; bu bağlamda müze sergilerinde katılımcı tasarımın farklı yöntemleri tartışılmaktadır [22]. Her serginin sosyal etkileşimi desteklemek üzere, grup çalıştayları ve daha geniş bir izleyici kitlesi için daha açık faaliyet programları arasındaki dengeyi bulma; sergi konularını paylaşılabilir deneyimlere dönüştürme ve her serginin mekânını grupların toplanma ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde organize etme gibi çalışma pratiklerine ihtiyacı vardır [23]. Ziyaretçi daha aktif hale geldikçe serginin etkisi artar.

Ziyaretçilerin güvende olması, sergileme birimlerinin sağlam olması ve sergilenen nesnelere korunması için, tasarımcıların serginin bir parçası olan veya sergiyi etkileyebilecek her şeyi göz önünde bulundurmaları ve

sorgulamaları gerekir [5]. Bir serginin tüm ziyaretçiler için erişilebilir hale getirilmesi, yetenek ve koşulları en iyi şekilde değerlendirerek yapılması gereken bir görevdir [5]. Locker [2], sergi tasarımı yaparken tasarımcının ziyaretçilerin hareketliliğini, işitsel ve görsel etkinliklerde çıkabilecek aksilikleri, ayrıca öğrenme bozuklukları nedeniyle entelektüel engellerle karşılaşacak kişileri de göz önünde bulundurmaları gerektiğini söylemektedir; bunun tasarımın her aşamasında gözetilmesi gerektiğinden bahseder. Pek çok ülkedeki engellilik yasaları, sergilerin engelli ziyaretçiler için erişilebilir olması gerektiğini ve bu nedenle, zemin düzeylerindeki değişikliklerin örneğin tekerlekli sandalye kullananların dışlanmamasını sağlamak için erken bir aşamada göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtir [7].

Tablo 5. Sergileme Birimleri İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Display Units of the Exhibition by Sources)

Sergileme Birimleri	3 boyutlu mekan	Taşıyıcı sistem-taşıyıcılık	Detaylar ve bağlantı öğeleri	Malzeme	Üretim	Bicim	Renk	Ritm ve süreklilik	Kompozisyon	Atmosfer	Ergonomi	Mobilya	Tarz-stil	Sağlık ve güvenlik	Herkese erişim	Toplanma-kaldırılma	Yeniden kullanım
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X						X			X	X	X	X				
Locker, P. (2013)	X	X	X	X	X	X	X			X	X			X	X	X	X
Bayer, H. (1957)	X	X		X	X	X	X						X				X
Velarde, G. (2001)	X	X	X	X	X	X		X	X				X				
Bogle, E. (2010)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X	X		X	X	X	X			X							
Storr, R. (2006)	X	X					X										
Tzortzi, K. (2004)	X	X						X	X	X							
Krukar, J. (2014)	X					X											
Chunghung, L. (2009)	X			X			X										
Jin, X. et al. (2013)																	
Chan, C. (2011)	X	X					X			X							
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)																	
Jae Lee, M. et.al.(2015)	X	X												X			
Texen, G.(2005)	X				X								X				
Alderoqui Pinus, D.(2015)	X	X					X			X		X					
Hughes, P. (2015)	X	X	X	X	X	X	X			X	X		X	X	X	X	X
Mathes, I. et.al.(2002)																	
Purkis,H.(2013)	X			X	X								X				
Macdonald,S. (2007)																	
Barry,M.(2014)	X									X							
Maure,M.(1995)	X	X		X						X							
Back,M. et.al.(2001)	X	X	X	X	X	X	X					X					
Melber,L.M.(2007)	X			X									X				
Peponis,J. et.al.(2003)	X	X															
Guler,K.(2014)																	
Driver,F.(2012)	X	X				X	X										
Peponis,J.(1993)																	
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)	X	X	X	X			X										
Choi,H.(2014)																	
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X	X		X	X	X	X	X		X	X			X			

2.2.3. Teknik düzenlemeler (Technical regulations)

Sergide aktarılan öyküyü her yönüyle güçlendirmek için çeşitli materyaller, aydınlatmalar, filmler, fiziksel düzenler, grafikler ve diğer medya kullanılır; tasarımcının sorunsuz bir sonuç elde etmek için diğer profesyoneller ve teknisyenler

ile birlikte çalışması gerekir [7]. Sergileme mekânlarında farklı amaçlara hizmet eden birçok teknik bileşen ile karşılaşmaktadır. Bunun için farklı disiplinler ile iş birliği içinde çalışılması gerekmektedir. Tablo 6'da teknik düzenlemeler ile ilgili kriterler ve kaynaklara göre dağılımları sunulmaktadır.

Tablo 6. Teknik Düzenlemeler İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Technical Regulations by Sources)

	Teknik Düzenlemeler	Aydınlatma-Işık	İklim Kontrolü-Havalandırma	Duman ve Hareket Sensörleri	Programlama ve bilgisayar	Elektrik ve Mekanik	Mobil uygulamalar	Dijital görselleştirme sistemleri	Ses sistemi	Koku sistemi	Baskı teknikleri
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Locker, P. (2013)	X	X	X		X	X	X	X	X		X
Bayer, H. (1957)	X	X									
Velarde, G. (2001)	X	X	X		X	X		X	X	X	X
Bogle, E. (2010)	X	X	X		X	X		X	X		X
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X	X							X	X	
Storr, R. (2006)	X	X									
Tzortzi, K. (2004)											
Krukar, J. (2014)											
Chunghung, L. (2009)											
Jin, X. et al. (2013)											
Chan, C. (2011)	X	X			X		X				
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)								X	X		
Jae Lee, M. et.al.(2015)	X							X			
Texen, G.(2005)	X				X			X			
Alderoqui Pinus, D.(2015)	X	X									
Hughes, P. (2015)	X	X	X			X	X	X	X	X	X
Mathes, I. et.al.(2002)	X				X	X					
Purkis,H.(2013)	X							X	X		
Macdonald,S.(2007)											
Barry,M.(2014)	X							X			
Maure,M.(1995)	X	X								X	
Back,M. et.al.(2001)	X	X			X			X	X		X
Melber,L.M.(2007)	X	X									
Peponis,J. et.al.(2003)											
Guler,K.(2014)											
Driver,F.(2012)											
Peponis,J.(1993)											
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)	X	X									
Choi,H.(2014)	X				X	X	X	X	X		
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X	X							X		

Kaynaklarda teknik düzenlemeler ile ilgili en çok değinilen kriter olan aydınlatmanın birçok uygulaması vardır ve estetik, kullanım ve güvenlik amaçlı kullanılabilir. Bir aydınlatma sistemi tasarlamak karmaşık bir konu olduğundan çoğunlukla profesyonellere bırakılır [5]. Modern sergi tasarımı müdahalecidir ve ses, film, doku ve koku sistemlerinin olanaklarına tamamen duyarlıdır; bu yeni yöntemler, sergi ortamında hikâye anlatımının ziyaretçi tarafından yeniden canlandırıldığı yeni olanaklar yaratmaktadır [7]. Sergileme mekânlarında mobil teknolojiler de kullanılmaktadır. Örneğin Mathes'in [24] yapmış olduğu çalışmada profesyonel sergi endüstrisini desteklemek ve kolaylaştırmak için önerdiği sistem ile kablosuz ağlar ve yerleştirme mekanizmaları alanlarındaki teknolojik imkânlardan yararlanmayı amaçlamıştır. Hâlihazırda mevcut olan mobil ağları kullanan iç mekân

konumlandırma teknolojisini ve terminal cihazlarını kullanarak sergi öncesi, sırası ve sonrasında ziyaretçiler, katılımcı ve sergi organizatörleri / yöneticileri arasında bir iletişim sistemi geliştirmişlerdir [24].

2.2.4. Plan kurgusu (Layout)

Mekânda oluşturulan ritimde sergiye ilk bakış her zaman çok önemlidir; bir serginin veya sahnenin ilk izlenimi, ziyaretçiyi meraklı hale getirmelidir [6]. Sergileme mekânındaki mekânsal deneyimin kurgulanması aşamasında, sirkülasyon ve işleyiş ile ilgili tüm kriterler önem kazanmaktadır. Tablo 7'de plan kurgusu ile ilgili kriterler ve kaynaklara göre dağılımları sunulmaktadır. Sirkülasyon planlaması tasarımcıya, ziyaretçilerin neler deneyimleyeceği ve bu deneyimlerinin sıralamalarını belirleme olanağı sağlar,

Tablo 7. Plan Kurgusu İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Layout by Sources)

	Plan Kurgusu (Layout)	Sirkülasyon	Yönlendirme	Oryantasyon	Giriş-çıkış	Acil çıkış	Düzen
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X	X	X		X		X
Locker, P. (2013)	X	X	X			X	X
Bayer, H. (1957)	X	X	X				X
Velarde, G. (2001)	X	X	X		X		X
Bogle, E. (2010)	X	X			X	X	X
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X	X					X
Storr, R. (2006)	X		X				
Tzortzi, K. (2004)	X	X		X	X		X
Krukar, J. (2014)	X	X	X	X			X
Chunghung, L. (2009)	X	X			X		
Jin, X. et al. (2013)	X		X				
Chan, C. (2011)	X				X		
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)	X	X	X	X	X		X
Jae Lee, M. et.al.(2015)	X		X				
Texen, G.(2005)	X		X		X		X
Alderoqui Pinus, D.(2015)	X				X		X
Hughes, P. (2015)	X	X	X	X	X	X	X
Mathes, I. et.al.(2002)	X		X		X		
Purkis,H.(2013)							
Macdonald,S.(2007)	X						X
Barry,M.(2014)							
Maure,M.(1995)	X		X		X		
Back,M. et.al.(2001)	X		X				
Melber,L.M.(2007)	X						
Peponis,J. et.al.(2003)	X	X		X			X
Guler,K.(2014)	X	X	X	X	X		X
Driver,F.(2012)	X						X
Peponis,J.(1993)	X	X			X		
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)							
Choi,H.(2014)							
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X	X	X		X		X

ziyaretçi memnuniyeti üzerinde büyük bir etkiye sahiptir ve dikkatlice incelenmelidir [7]. Kat planının organizasyonu, ziyaretçilerin sergilenen içeriğin hiçbir yerini kaçırmaması için kesintisiz ziyaretçi akışını sağlamalıdır [3]. Tasarımcı, ziyaretçilerin olası sirkülasyon yollarını ve sergiye nasıl gelineceğini göz önünde bulundurmalı ve deneyimin niteliği ve uzunluğu hakkında fikir geliştirmelidir [7]. Sirkülasyon ziyaretçilere kendi dolaşım senaryolarını yaratma özgürlüğünü verir, ziyaretçiler örneğin yavaşça veya hızlı hareket edebilir, sergi deneyimini durdurabilir, başkalarının kaçırdığı küçük ayrıntıları fark etmek için yukarıya bakabilir veya eğilebilir [6].

Tzortzi'ye [14] göre, sergileme birimleri, daha zengin bir mekânsal deneyim oluşturmak için plan kurgusu bağlamında mevcut bina tasarımı ile uyum içinde olmalıdır ve bununla

birlikte mevcut binanın tasarımı ve sergileme strüktürü arasındaki ilişki deneyimin niteliği açısından beklenmeyen sorunlar yaratabilir. Bu yüzden sergileme tasarımcısı, serginin plan kurgusunun mevcut yapının tasarımı ile ilişkisine dikkat etmelidir. Mevcut plan düzenlerinin ziyaretçilerin nihai tecrübeleri üzerindeki etkisini anlama ve kontrol etme araclarını sağlayan araştırmalar, gelecekte yeni sergileme mekânlarının tasarımına katkıda bulunması açısından önemlidir [15].

2.2.5. Sergilenen objeler (Exhibited objects)

Artan ticari kaygılar ve çoğu gelişmiş toplumda yaşanan izleyici beklentilerinden etkilenerek, günümüzde müze sergileri, sadece statik nesne gösterimlerinden daha fazlasına dönüşmüştür; sergiler, izleyicinin dikkatini çekmek ve

etkilemek için formüle edilmiş ve tasarlanmış, farklı deneysel anlatılar haline gelmiştir [25]. Sergilerde yer alan etkileşimli sergi nesnelere, birçok bilgi veya hikâyenin ziyaretçilere aktarımını sağlar. Fiziksel ve zihinsel olarak sergiyle ilişkide olmak, pasif bir şekilde bilgi almaya tercih edilir ve sergilerde sergilenen ile izleyici arasında bir etkileşim yaratılır [2]. Örneğin bir sergileme tasarımı çalışmasında Purkis [25], ziyaretçiler ile sergi arasında empatik bir etkileşim yaratmayı amaçlamış ve bir sanat yerleştirmesi bağlamında, görsel ve maddesel kaynakları bireyleri temsil için kullanan bir sergi formu tasarlamıştır. Bu bağlamda sergiye konu olan bireylerin bireysel eşyaları sergilenmiş ve bu objelerin sözel olmayan önemli değerleri ortaya çıkarması deneyimlenmiştir [25]. Sergileme mekânlarında sergilenen objeler ile ilgili önemli kriterler olduğu görülmektedir. Kriterler genellikle farklı boyutlarıyla

izleyici ve sergilenen obje arasındaki etkileşimi tanımlamaktadır. Tablo 8’de Sergilenen objeler ile ilgili kriterler ve kaynaklara göre dağılımları sunulmaktadır.

Kaynaklarda sergilenen objelerin algılanabilirliği ve görülebilirliği üzerinde durulmuştur, özellikle sergilenen objelerin ziyaretçilerin antropometrik özelliklerine göre konumlandırılması önemlidir [2]. Bogle’ye [5] göre, bir objenin görünürlüğü, rengine ve izleyiciden uzaklığına bağlıdır. Diğer önemli bir kriter ise objelerin güvenliği ve korunması ile ilgilidir. Müzelerde kullanılan malzeme içeriklerinin ilgili koruma kurallarına uygun olarak seçilmesi gerekmektedir, örneğin hassas koleksiyonları korumak için tüm malzeme ve yapıstırıcıların laboratuvar testinden geçmesi gerekir [2]. Radyasyon Ultraviyole (UV) ışınları, eserlerde tahribata yol açabilir; eserler sıcak veya soğuktan,

Tablo 8. Sergilenen Objeler İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Exhibited Objects by Sources)

	Sergilenen Objeler	Sayı ve büyüklük	Fiziksel özellikleri	Noktasal Yükleri	Güvenlik	Konservasyon	Etkileşim	Lokasyon	Görülebilirlik	Gözetim-denetim
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X	X	X		X	X	X		X	X
Locker, P. (2013)	X				X	X	X		X	
Bayer, H. (1957)	X		X						X	
Velarde, G. (2001)	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Bogle, E. (2010)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X						X			
Storr, R. (2006)	X	X					X	X	X	
Tzortzi, K. (2004)										
Krukar, J. (2014)	X							X	X	
Chunghung, L. (2009)	X					X	X			
Jin, X. et al. (2013)										
Chan, C. (2011)	X						X	X	X	
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)	X							X	X	
Jae Lee, M. et.al.(2015)	X						X			
Texen, G.(2005)	X						X			
Alderoqui Pinus, D.(2015)	X						X			
Hughes, P. (2015)	X		X		X	X	X		X	
Mathes, I. et.al.(2002)	X						X			
Purkis,H.(2013)	X						X			
Macdonald,S.(2007)	X				X		X	X	X	X
Barry,M.(2014)	X						X			
Maure,M.(1995)	X					X		X	X	
Back,M. et.al.(2001)	X						X			
Melber,L.M.(2007)	X						X		X	
Peponis,J. et.al.(2003)	X						X		X	
Guler,K.(2014)	X	X	X				X	X	X	
Driver,F.(2012)	X	X	X				X		X	
Peponis,J.(1993)	X						X	X	X	
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)	X	X	X				X	X	X	
Choi,H.(2014)	X					X	X	X		
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X	X	X			X	X			

nemden, sudan, ateşten korunmaya ihtiyaç duyarlar [5]. Cam dolaplar, özellikle müze ortamlarında değerli ve kırılğan objelerin teşhirinde önemli bir rol oynar. Nesnelere narin olduğunda güvenlik açısından teşhir birimine erişimi denetlemek, rutubeti, aydınlatmayı ve ısıyı korumak gerekir [2].

2.2.6. Hikâye ve bilgiler (Story and information)

Sergileme tasarımı, bir mesajı ziyaretçiye mekânsal deneyim aracılığıyla sunmayı amaçlar. Bunun için mesajın içeriği ve nasıl verileceği önem kazanmaktadır. Tablo 9'da hikâye ve bilgiler ile ilgili kriterler ve kaynaklara göre dağılımları

Tablo 9. Hikaye ve Bilgiler İle İlgili Kriterlerin Kaynaklara Göre Dağılımı
(Distribution of Criteria Related to Story and Information by Sources)

	Hikaye ve Bilgiler	İllüstrasyon ve Divagramlar	Tipografi	Grafik Tasarım	Animasyon, film ve dijital multimedya	Çok boyutlu dijital gösterimler	Etiket ve Başlıklar	Hiyerarşiler	Sunum	Metinler	Ses	Dil	Okunurluk	Yükseklik ve boşluklar	Baskı-kopyalama	Ölçek ve uzaklık	Etkileşimli yerleşimler
Kárpáti A.& Vásárhelyi T. (2013)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
Locker, P. (2013)	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X
Bayer, H. (1957)	X	X		X	X				X			X				X	
Velarde, G. (2001)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bogle, E. (2010)	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Kossmann, H.&de Jong, M. (2010)	X				X			X	X	X	X	X				X	X
Storr, R. (2006)	X		X	X	X		X		X	X	X						X
Tzortzi, K. (2004)																	
Krukar, J. (2014)	X								X								
Chunghung, L. (2009)	X			X					X			X					X
Jin, X. et al. (2013)	X																X
Chan, C. (2011)	X	X			X				X	X							
Lake-Hammond, A.&Waite,N. (2015)	X								X								
Jae Lee, M. et.al.(2015)																	
Texen, G.(2005)	X				X	X			X								X
Alderoqui Pinus, D.(2015)	X									X							X
Hughes, P. (2015)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Mathes, I. et.al.(2002)																	
Purkis,H.(2013)	X				X				X	X	X					X	X
Macdonald,S.(2007)	X				X		X	X	X	X						X	X
Barry,M.(2014)	X				X	X			X	X							X
Maure,M.(1995)	X				X		X		X	X							
Back,M. et.al.(2001)	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X			X		X
Melber,L.M.(2007)	X						X		X			X					
Peponis,J. et.al.(2003)	X				X		X	X	X								
Guler,K.(2014)																	
Driver,F.(2012)	X				X				X	X				X		X	
Peponis,J.(1993)	X																
Wahab,M.H.A.&Zuhardi,A.F.A. (2013)																	
Choi,H.(2014)	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X						X
Wulandari,A.A.A. et.al. (2017)	X						X		X	X	X		X	X	X		

sunulmaktadır. Sergi süresince metin, hikâyeyi izleyiciye iletmeye yardımcı olmak için kullanılır; bir sergideki grafik tasarım ve üç boyutlu bileşenler ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır [2]. Bazı çalışmalar ziyaretçilerin hiç metin panelleri okumadıklarını, bazıları ise insanların hareket halindeyken ve uzak mesafeden hızla okuma konusunda daha iyi olduklarını savunmaktadır [26]. Bu yüzden metinlerin sergi içindeki konumları ve özellikleri (uzunluk, okunabilirlik, vs.) oldukça önemlidir.

Bir sergi özü taslağının hazırlanması, genellikle sergilenenlerin nasıl sınıflandırılacağına karar vermeyi içerir, bunu yapmanın birçok yolu vardır - kronolojik, alfabetik olarak, konuya göre, temaya göre, vb.- tıpkı bir rafta kitap düzenlemek için olduğu gibi [7]. Baskı teknolojilerindeki gelişme, grafiklerin büyük ölçekte çeşitli yüzeylere basılmasına olanak vermektedir [2]. Metinlerin hiyerarşi içinde sunulması, metnin boyutu ve belirginliği ziyaretçilerin sergi boyunca gezinmesine ve içeriğinin haritalanmasına yardımcı olur [7]. Harflerin ölçeği, gerekli punto büyüklüğü, mevcut uzaklık ve ışığa göre değişir; bir yazının minimum gövde ölçüsü 18-36 olmalıdır [2].

Karmaşık grafik üretme teknikleri ve dijital teknolojilerdeki gelişmeler etkileşimin grafiklerle bütünleşmesine giden yolu büyük oranda düzenlemiştir, dokunmatik ekranlı bilgisayarlar, ziyaretçilerin konuları derinlemesine keşfetmesine izin verir [2]. Etkileşimli yerleştirmeler ve dijital arayüzler aracılığıyla ziyaretçilerin sergi ile etkileşimi artırılmakta ve sergi deneyimi güçlendirilmektedir. Sanatçı, etkileşimin estetik deneyimini, izleyicinin bilinçli olarak katıldığı bir sürecin katılımcıları üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerine bağlanmaktadır [27].

2.3. Analizlerin Değerlendirilmesi (Evaluation of Analysis)

Çalışma kapsamında geçici sergileme mekânlarında tasarım performansının artırılmasına yönelik kriterlerin araştırılması için seçilen 31 kaynak analiz edilmiş ve bu kaynaklardaki başlıklar ve içerikler üzerinden tespit edilen 66 kriter altı başlık altında kategorize edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, kriterlerin başlıklarının değinildiği kaynakların sayısal değerlerine bakıldığında kaynaklar içerisinde en çok değinilen kriterlerin kategori başlıklarının “sergilenen objeler” (29) ve “plan kurgusu” (27) olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bununla birlikte kategori başlıklarının kaynaklardaki değinilme sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Kaynaklarda en sık rastlanan kriterler ele alındığında farklı başlıklar altında 20 kriterin ön planda olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 3).

Çalışmanın sonraki aşamasında yapılan analizler kapsamında, farklı kategorilere ait kriterlerin kaynaklara göre dağılımları ile ilgili veriler elde edilmiştir. Bu veriler üzerinden hangi kriterlerin hangi kaynaklarda ele alındığı ile ilgili bilgiler tablolarda sunulmuştur. Bu değerlendirmelere göre konu ile ilgili temel kitaplarda kriterlerin çoğu ele alınırken, konu ile ilgili araştırma ve çalışmaları sunan makalelerde özelleşmiş konulara odaklanıldığı ve bu konular

ile ilgili kriterlere değinildiği görülmüştür. Örneğin, Hughes [7], Locker [2], Velarde [2] sergileme tasarımı ile ilgili neredeyse tüm kriterlere değinirken, Peponis vd. [28], sergileme mekanlarında plan kurgusu ile ilişkili olarak sergilenen objeler ve hikaye ve bilgiler başlıklarının altında yer alan kriterler üzerinde durmuşlardır. Choi [29] hikaye ve bilgilerin sunumu bağlamında teknik düzenlemeler ve sergilenen objeler ile ilgili kriterlere odaklanmıştır.

3. SONUÇLAR VE TARTIŞMALAR (RESULTS AND DISCUSSIONS)

Çalışma kapsamında geçici sergileme mekânlarının tasarımında mekânsal gereksinimler bağlamında tasarım kriterlerinin tanımlanması ve tasarım sürecinde tasarım performansını artırmaya yönelik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Sergileme tasarımı birçok farklı boyutu içinde barındırır, bu nedenle sergileme tasarımcısının birçok farklı konuya hâkimiyetini ve sürekli kontrolünü gerektirir. Bununla birlikte, sergileme tasarımcısının deneyimi, birikimi sezgileri ve sürekli araştırmaya yatkınlığı da önemli etkenlerdir.

Sergileme mekânlarının tasarım performansı, tasarım sürecinin ön tasarım aşamasında ve diğer aşamalarında çok boyutlu ve karmaşık yapıdaki gereksinimlerin dikkate alınmasını gerektirir. Bu yüzden tasarımcı tarafından tüm gereksinimlerin tespit edilmesi, öngörülmesi ve uygulama aşamasında sağlandığına dair kontrolü gerekmektedir. Tasarım, uygulama ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler ile birlikte gereksinimler sürekli yeniden tanımlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Velarde [4], sergileme tasarım sürecini eskizle başlayıp teknik çizim ve teknik özellik kümesiyle biten bir yolculuk olarak tanımlamaktadır. Tasarımcılar çeşitli disiplinlerden uzmanlarla birlikte çalışabilmekte ve tasarım süreci farklı aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalar genel anlamda iç mekân tasarım süreçleri ile aynı aşamaları içermektedir. Bu sürecin sonucunda ise alanda üretim ve uygulama aşamaları yer almaktadır. Her aşamada mekânsal ihtiyaçlar ile ilgili kriterler tasarımı etkilemektedir. Locker [2] sergileme tasarımının farklı alt süreçlerinin analiz, düşünce, geliştirme, öneri, detay ve uygulama aşamalarından oluştuğunu söylemektedir; aşamalar arasındaki sınırlar akışkandır ve fikirleri test etme, tekrar test etme ve sürekli geri bildirim ile ilerler. Bir proje ne kadar basit veya karmaşık olursa olsun baştan sona kadar sistematik ve mantıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için aşamalarının iyi bir şekilde planlanması gerekir [5].

Sergileme tasarımı ile ilgili kaynakların incelenmesi, söz konusu bilgi ve deneyimlerin aktarılması ve güncel yaklaşımların takibi açısından önemlidir. Bu makale kapsamında sunulan çalışma ile birlikte sergileme tasarımı konusunda güncel uluslararası kaynaklar analiz edilmiştir. Geçici sergileme mekânları tasarım kriterlerini yapılan çalışmalar ve yayınlar üzerinden analiz eden, biraraya getiren ve sergileme tasarımcılarının tasarımın farklı

aşamalarında kullanabileceği bir kriterler seti ortaya koymayı amaçlanmıştır. Bu tür çalışmaların belirli zamanlarda yeniden üretilmesi, sergileme tasarımında tasarımcı performansını önemli ölçüde artıracak ve gelecek tasarımlar için bilgi ve deneyim paylaşımının güncel sürekliliğini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Kárpáti A.; Vásárhelyi T., Exhibition Communication: Translation and Adaptation from the Hungarian Original, Eötvös Loránd University, 2013.
2. Locker P., İç Mekân Tasarımında Stant Tasarımı ve Sergileme, Bilnet, İstanbul, 2013.
3. Bayer H., Preface in Ed. Carboni, E. Exhibitions and Displays, Silvana, Milano, 1957.
4. Velarde G., Designing Exhibitions, Museums, Heritage, Trade and World Fairs, Ashgate, England, 2001.
5. Bogle E., Museum Exhibition Planning and Design, AltaMira Press, 2010.
6. Kossmann H., de Jong M., Engaging Spaces, Exhibition Design Explored. Frame Publishers, Amsterdam, 2010.
7. Hughes P., Exhibition Design: an Introduction Second Edition : An Introduction, Laurence King Publishing, 2015.
8. Storr R., Show and Tell. In Eds. Marincola, P. What Makes a Great Exhibition. Philedelphia Exhibitions Initiative, PA., 14-31, 2006.
9. Van der Voordt D.J.M., and Van Wegen H.B.R., Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings, Routledge, 2007.
10. Rapoport A., Kültür Mimarlık Tasarım, YEM, İstanbul, 2004.
11. Peponis J., Evaluation and Formulation in Design: The Implications of Morphological Theories of Function, Nordisk Arkitekturforskning 53-62, 1993:2.
12. Güler K., An Exhibition Design Checklist For Visitor Circulation, Museum Management and Curatorship, 30 (1), 63-74, 2015.
13. Wahab MHA and Zuhardi AFA, Human Visual Quality: Art Gallery Exhibition, Procedia-Social and Behavioral Sciences 101 (2013) 476 – 487, 2013.
14. Tzortzi K., Building and Exhibition Layout: Sainsbury Wing Compared With Castelvecchi, Design, 8 (2) 128-140, 2004.
15. Krukar J., Look, Remember: The Influence of the Gallery's Spatial Layout on Human Memory for an Art Exhibition, Behavioral Sciences, 4, 181–201, 2014.
16. Chungung L., Mapping the Design Criterion Framework for Museum Exhibition Design Project. In: Undisciplined! Design Research Society Conference 2008, Sheffield Hallam University, Sheffield, UK, 1-16, 2009.
17. Carboni E., Exhibitions and Displays, Silvana, Milano, 1957.
18. Chan C., Measures of an Exhibition: Space, not Art, Is the Curator's Primary Material, Fillip, Issue 13, 93-112, 2011.
19. Jin X., Weber K., Bauer T., Dimensions And Perceptual Differences Of Exhibition Destination Attractiveness: The Case Of China, Journal of Hospitality & Tourism Research, 37 (4), 447-469, 2013.
20. Lake-Hammond A., Waite N., Exhibition Design: Bridging the Knowledge Gap, The Design Journal, 13 (1), 77-98, 2015.
21. Jae Lee M., Lee S., Joo S., The Effects of Exhibition Service Quality on Exhibitor Satisfaction and Behavioral Intentions. Journal of Hospitality Marketing & Management, 24, 683–707, 2015.
22. Texen G., Participatory Design in Museums; Visitor-Oriented Perspectives on Exhibition Design. Stockholms University, 2005.
23. Alderoqui Pinus D., Look Again! Planning an Exhibition with Social Interaction in Mind, Journal of Museum Education, 25 (1-2), 21-24, 2015.
24. Mathes I., Pateli A., Tsamakos A., Spinellis D., Context Aware Services in Exhibition Environment- The mEXPRESS approach. Athens University of Economics and Business, Mobile/Wireless Research Group Publications Series, 2002.
25. Purkis H., Making Contact in An Exhibition Zone: Displaying Contemporary Cultural Diversity in Donegal, Ireland, Through An Installation Of Visual And Material Portraits, Museum and Society, 11 (1), 50-67, 2013.
26. Macdonald S., Interconnecting: Museum Visiting and Exhibition Design. Codesign, Taylor & Francis, 3:S1, 149-16, 2007.
27. Barry M., Please Do Touch: Discourses on Aesthetic Interactivity in the exhibition Space. Participations, Journal of Audience and Reception Studies, 11-1, 216-236, 2014.
28. Peponis J., Dalton R.C., Wineman J., SheepDalton J., Path, Theme And Narrative in Open Plan Exhibition Setting, Proceedings, 4th International Space Syntax Symposium London, 2003.
29. Choi, H., The Conjugation Method of Augmented Reality in Museum Exhibition, International Journal of Smart Home, 8 (1), 217-228, 2014.
30. Ayu Wulandari, A.A., Sari Fajarwati, A.A., Latif, F., The Relationship of Exhibition Space Design and The Success of Delivering Messages to Museum Visitors in Jakarta, Humaniora, 8 (3), 219-228, 2017.
31. Maure M., The Exhibition As Theatre - On The Staging Of Museum Objects, Nordisk Museologi, 2, 155- 168, 1995.
32. Back M., Gold R., Balsamo A., Chow M., Gorbet M., Harrison S., MacDonald D., Minneman S., Designing Innovative Reading Experiences for a Museum Exhibition, Computer, 80-87, January 2001.
33. Melber L.M., Maternal Scaffolding in Two Museum Exhibition Halls, Curator, 50 (3), 341-354, 2007.
34. Driver F., Hidden Histories Made Visible? Reflections on a Geographical Exhibition, Transactions of the Institute of British Geographers, 38, 420–435, 2013.

